

Zamyslenie nad Algisom Uždavinyšom

Mária Mičaninová

Mičaninová, M.: Zamyslenie nad Algisom Uždavinyšom. In: *Ostium*, roč. 16, 2020, č. 4.

Keď litovský filozof Algis Uždavinyš nečakane zomrel vo veku 48 rokov v júli 2010, začali sa objavovať nekrológy s jeho stručným životopisom a údajmi, týkajúcimi sa jeho academickej kariéry. Z nich sa pred nami vynára obraz človeka, ktorý vyštudoval na Akadémii výtvarných umení vo Vilniuse a dizertačnú prácu na tému *Proklova hermeneutická filozofia* obhájil na Univerzite Vytautasa Magnusa v Kaunase. Potom sa stal vedeckým pracovníkom litovského Štátneho inštitútu kultúry, filozofie a umení a napokon docentom na vilniusekej Akadémii výtvarných umení. Krátko pred smrťou, v roku 2007, prednášal na Univerzite La Trobe v Bendigu v Austrálii. Bol členom redakčnej rady časopisu *Acta Orientalia Vilnensia*, vedúci Katedry spoločenských vied na vilniusekej Akadémii krásnych umení, Kaunaskej fakulte, literárnym kritikom, filozofom a intelektuálom.^[1]

Uždavinyš zasvätil celý svoj život výskumu starovekej filozofie, zvlášť platónskej, a jej vzťahu k mystike a filozofii Egypta a Blízkeho východu. Na jeho počiatku, v časech Uždavinyšovho štúdia na Akadémii výtvarných umení vo Vilniuse, sa mu dostala do rúk kniha Laleh Bachtiarovej *Sufi: Expressions of the Mystic Quest*.^[2] Po prvýkrát sa v nej mladý Uždavinyš dočítal niečo o vnútornej dimenzii islamu, súfizme, o skrytých archetypochoch konkrétnych symbolov a súfijských témach, ako je zostupujúci oblúk stvorenia, základ ľudskej duše a jej návrat skrze oblúk výstupu túžby či hľadania. Neskôr sa mu dostali do rúk knihy predstaviteľov tradicionalistickej školy, Frithjofa Schuona, Tita Burckharda, Martina Lingsa a Seyyed Hossein Nasra. Súfizmus Uždavinyša uchvátil.

Ako každý, kto sa zaoberá témou naviazanou na iné zemepisné šírky, než v ktorých žije, aj Uždavinyš kvôli svojmu výskumu z času načas vycestoval za hranice Litvy. Samozrejme, týmto cestám predchádzalo nadväzovanie kontaktov s vedcami, ktorí sa zaoberali podobnými témami ako on. Okrem iného preto napísal Martinovi Lingsovi, ktorý mu aj odpovedal. Možno aj preto, lebo poznal Litvu, keďže ešte pred druhou svetovou vojnou a po absolvovaní univerzity v Oxforde, prišiel do Kaunasu na Univerzitu Vytautasa Magnusa, aby tam učil angličtinu.

Do obdobia nadväzovania kontaktov so spriaznenými dušami spadá aj Uždavinysov pobyt v Londýne. Poskytol mu možnosť stretávať sa s A. H. Armstrongom nad textom Plotinových *Ennead*. A. H. Armstrong je známy ako znalec novoplatonizmu a prekladateľ *Ennead* (na ktorých pracoval približne dvadsať rokov a ktoré vyšli potom v Harvard University Press).

Pocity Uždavinysa z jeho londýnskeho pobytu vystihol Kazimierz Seibutis slovami: „[Uždavinys] vstúpil do nezaujímavej oblasti doslovného štúdia [novoplatonizmu] nie skrze akademický základ v klasickej filológii, ale zadným vchodom spirituálneho hľadania. A tým sa vymanil zo všetkých tých mýtosofických dichotómií mýtus versus logos, Atény rozumu a filozofického diskurzu versus Jeruzalem viery a náboženskej praxe a všetkých tých otázok binárnej noetickej kontemplácie a striktného pridržiavania sa učenosti infikovanej vekom osvietenскеj ortodoxie“.[\[3\]](#)

Uždavinys opakovane získaval štipendiá na vedecký výskum, z ktorých bolo možno najvýznamnejšie štipendium Andrew W. Mellon Foundation East-Central European Research v roku 2005, vďaka ktorému využíval možnosti American Centre of Oriental Research v Ammáne, v Jordánsku. To mu sprístupnilo primárne zdroje dôležité pre výskum vzťahov medzi novoplatonizmom a starovekými blízkovýchodnými kultúrami. Jeho výsledky Uždavinys vložil do všetkých svojich publikácií písaných vždy najprv po litovsky. Nájdeme ich v knižnici Univerzity Karlovej v Prahe alebo môžeme čerpať z anglických prekladov Uždavinysových prác, ktoré začali vychádzať od roku 2000.

Nekrológy, ktoré vychádzali krátko po Uždavinysovej smrti, veľa vypovedajú aj o jeho osobnosti. Harry Oldmeadow z Univerzity La Trobe v Bendigu opísal Uždavinysovo temperamentné vystupovanie na seminároch takto: „pred študentmi stál mohutný, nemotorný muž s dunivým hlasom, neupravenou bradou a neposlušnými vlasmi, energicky gestikulujúci, keď odpovedal na otázku o nejakom nejasnom aspekte starovekej egyptskej kozmológie alebo pytagorejskej matematike alebo o babylonských pohrebných obradoch. Každá otázka alebo komentár účastníkov diskusie spustili výbušnú reťazovú reakciu iskrivých myšlienok, ktorá oslňovala svojich poslucháčov skvelými náhľadmi, zdôrazňujúc svoj diskurz dunivým smiechom. Hovor sa donekonečna rozvetvoval mnohými smermi, keď hovoriaci vysvetľoval svoju tému s nákazlivým entuziazmom.“[\[4\]](#)

Ako plynul čas, stal sa z Uždavinysa v Litve nielen uznávaný filozofický autor, ale aj prekladateľ starovekých gréckych textov do litovčiny a ruštiny. Preložil však aj diela Frithjofa Schuona a Martina Lingsa.[\[5\]](#) Uždavinysova spolupráca s podobne zmýšľajúcimi kolegami v zahraničí sa mohla naplno rozbehnúť po páde komunizmu v Litve a po získaní jej nezávislosti od rozpadajúceho sa Sovietskeho zväzu 11. marca 1990. Túto spoluprácu možno vysledovať na autoroch predhovorov k jeho knihám vydaných v angličtine. Za povšimnutie stoja aj vydavateľstvá, ktoré vydávali anglické verzie jeho prác. Z jeho publikácií sa budem venovať iba niektorým z nich.

Prvú štúdiu v angličtine pod názvom *Putting on the Form of the Gods: Sacramental Theurgy in Neoplatonism* publikoval Sacred Web v roku 2000. V nej Uždavinys vysvetlil svoju pozíciu k doterajšej interpretácii platonizmu a novoplatonizmu. Za cieľ si vytýčil odpoveď na otázku, čo znamená teurgia v prísne novoplatónskom zmysle. Vo svojej odpovedi najprv odmietol zaužívané chápanie teurgie ako mágie. Naopak, podľa neho novoplatónska teurgia „používa rituál, aby odhalila stopy božej prítomnosti a podriadila človeka božej vôli“.[\[6\]](#)

Termínom „novoplatónska teurgia“ Uždavinys nechcel zmazať rozdiel medzi novoplatonizmom a teurgiou. Veď samotný termín „teurgia“ sa prvýkrát vyskytol až v prostredí stredného platonizmu. Vychádzal však zo skutočnosti, že to boli niektorí novoplatonici ako napríklad Iamblichos, ktorí používali termín teurgia ako synonymum pre hieratické umenie chápané ako posvätný nástroj na výstup duše. Tým vystihol zásadný rozdiel medzi novoplatonizmom a teurgiou. Na ďalší poukázal, keď poznamenal, že intelektuálne porozumenie nespojí teurgikov s božskými bytosťami.

Na druhej strane podľa Uždavinysa nemožno redukovať teurgiu ani na „manifest iracionalizmu“, ako to urobil E. R. Dodds, ani na jednostrannú mystiku, ktorá úplne odmieta telesnosť. Je však tiež zrejmé, že napriek zjavnému rozdielu medzi *hieratiké techné* a filozofickou kontempláciou, ich nemožno od seba úplne oddeľovať. „Aj keď sa teurgia zaoberá nevysloviteľnými symbolmi a nevyvovedateľnými činnosťami (*erga*), ktoré sú za každým pochopením (...), neodmieta a už vôbec neredukuje váhu racionálneho myslenia, ktoré tvorí významný aspekt skúsenosti duše. V určitom ohľade je teurgia výhonkom novoplatónskej dialektickej a negatívnej teológie, ako aj metafyzického výkladu určitých Platónových textov, urobených v súlade s archaickou mytológiou mystérií (*teletai*).“^[7]

The Golden Chain: An Anthology of Pythagorean and Platonic Philosophy vyšla vo vydavateľstve World Wisdom v roku 2004. Predhovor k nej napísal John F. Finamor, šéfredaktor *The International Journal of Platonic Tradition*. Podľa neho „začína, prekvapujúco, určite však správne, výťahmi z Pytagora, prechádza pytagorejskou tradíciou, potom prichádza k samotnému Platónovi a pokračuje výťahmi z hlavných novoplatónskych spisovateľov. Čo rozvíja, je evolúcia filozofie, platónskej filozofie, ktorá sa začína ešte pred Platónovým narodením a pokračuje jej nárastom po Platónovej smrti - a siaha aj za dobu a spisy pohanských novoplatonikov, ktoré sú tu prezentované.“^[8]

Uždavinysov výber autorov a textov v tejto antológii súvisí s jeho chápaním starovekej filozofie. U Platóna napríklad akcentuje definovanie filozofie ako prípravy na smrť (*Faidón* 67cd). To zachytáva podľa neho implicitný rozdiel medzi filozofiou a filozofickým diskurzom. A práve tento rozdiel podľa Uždavinysa súčasným vedcom uniká, pretože neustále redukujú filozofiu na filozofický diskurz jediného dogmatického druhu. Pritom „úlohou starovekých filozofov bolo v skutočnosti kontemplovať kozmický poriadok a jeho krásu; žiť v harmónii s ním a prekročiť hranice vymedzené zmyslovou skúsenosťou a diskurzívnym usudzovaním. Skrátka bolo to skrze filozofiu (pochopenú ako druh *askésis*), ktorou mali byť kultivované prirodzené, etické, občianske, očisťujúce, teoretické, paradigmatické a hieratické cnosti (*aretai*); a bolo to skrze túto noetickú víziu (*noesis*), ktorou sa starovekí filozofi pokúšali prebudiť božské svetlo v nej a dotknúť sa božského intelektu v kozme. Pre nich bola konečným cieľom apoteóza“.^[9]

O ďalšie štyri roky, v roku 2008, vydavateľstvo The Prometheus Trust vydalo Uždavinysovu knihu *Philosophy as a Rite of Rebirth: From Ancient Egypt to Neoplatonism*. Kniha vyšla s podporou The Matheson Trust, ktorý propaguje štúdium komparatívnej religionistiky v duchu tradicionalistickej školy. Predslov k nej napísal Tim Addey. Zdôraznil, že obsah knihy je výzvou pre ortodoxný názor na filozofiu a výklad jej vývoja. Napísal: „Dnes máme najhorší z dvoch možných svetonázorov: moderná filozofia, hovoriac všeobecne, si už viac necení metafyziku a teológiu (považuje obidve za čisté konštrukty ľudskej mysle bez základu v skutočnosti) a napriek tomu, že sa už materiálny svet nepovažuje za manifestáciu prozreteľného božstva, modernizmus sa nemôže zbaviť hlbokého podozrenia, že telo a hmota sú v konečnom dôsledku bez dobra a zmyslu. Nemusíme akceptovať súčasné chyby: to, čo sa vytrácalo stáročiami zanedbávania, je možné obnoviť. Táto kniha nie je začiatkom radikálneho prehodnotenia západnej filozofie a jej pôvodu, je to však najkoherentnejšia a najsilnejšia výzva na takúto úlohu, ktorá bola v poslednom čase napísaná.“^[10]

Sám Uždavinys v úvode svojej knihy konštatuje: „Namiesto pýtania sa, čo je filozofia, by sme sa možno mali pýtať, aký druh obsahu, t. j. aký druh mentálnych aktivít, spirituálnych dimenzií, metód, postojov, zvyklostí alebo aj behaviorálnych a rituálnych vzorov možno pripísať menu ‚filozofia‘, keď ho budeme chápať v starovekom zmysle ako cestu vedúcu k múdrosti. (...) Hlavný rozdiel, ktorý charakterizuje helenistickú filozofiu, nie je racionalita ako taká (pretože mytologické svetonázory a spojené filologické alebo hermeneutické stratégie sú oveľa racionálnejšími, systematickými a koherentnejšími celkami), ale jej čiastočné znehodnotenie obrazov a vernosti usudzovaniu v abstraktných kategóriách a ‚holých faktoch‘ logiky. Hlavná úloha tejto filozofie však zostáva v podstate tá istá: zmeniť zvrátenú ľudskú prirodzenosť, transformovať ju, prípadne viesť ju k šťastiu

a k obnoveniu božskej identity. Táto úloha je v skutočnosti priamo zdedená od starovekých ‚filozofií‘, t. j. z mystérií smrti, transformácie a spirituálneho znovuzrodenia a spojených kozmogonických teórií, systémov archetypového symbolizmu a ritualizovaných cvičení ‚normotvorného božského života‘. [11]

Určenie špecifičnosti helenistickej filozofie kladie Uždavinys priamo do protikladu s ‚konvenčným príbehom‘ západnej filozofie, ustanovenej a kanonizovanej v 18. a 19. storočí. On nepopiera, že filozofia nahradila mýtus rozumom, čím spôsobila vznik racionálnej spoločnosti s racionálnymi zákonmi. Kladie si však otázku, či bolo správne pochopiť to ako elimináciu náboženstva a všetkých iracionálnych povier, ako sa to stalo európskemu osvietenstvu. ‚Filozofia sa tým stotožnila so sekulárnym a racionalistickým podnikom, zameraným proti ‚idolom‘ náboženskej predstavivosti a viere alebo s racionálnou apológiou kresťanského zmýšľania, morálky a ‚prirodzeného‘ práva na svetové panstvo. Toto veľmi presvedčivé postkantovské stotožnenie filozofie s abstraktným filozofickým diskurzom stále dominuje tak učenému, ako aj populárnemu povedomiu a provokuje odlišné reakcie, zvlášť tie tradicionalistické na jednej strane a postmodernistické na druhej. Tým, že je filozofia abstraktná, musí byť systematická, aby tvorila logický celok. Lenže všetky veľké mytologické a náboženské systémy tvoria uzavretý logický celok založený na prísnych metafyzických premisách. [12]

Od úvah o špecifičnosti helenistickej filozofie prešiel Uždavinys k definícii metafyziky. Podľa neho je nemenne spojená s monistickým konceptom absolútne najvyššej identity, to však neznamená, že je samo evidentná. Naopak, vyžaduje si podľa neho značný hermeneutický pokus vysvetliť ju alebo vytvoriť takú univerzálnu metateóriu, ktorá by bola schopná uspokojiť niečiu ‚filozofickú myseľ‘ v súlade s jednotlivými špekulatívnymi premisami. Tieto premisy podľa neho zahŕňajú pojmy nesmrtnosti a večnosti, smrti a znovuzrodenia, ako aj vypracovanú hierarchiu bytia a viac alebo menej explicitnú teóriu božích archetypov. A práve tieto filozofické koncepty, aj keď vyjadrené v jazyku mýtu, symbolu a rituálu, sú dokázateľne spojené s egyptskou civilizáciou, ako tvrdí Uždavinys. Stáli pri zrode helenistickej modernizácie starovekej ‚filozofie‘ založenej na identifikáciách s božimi menami a kvalitami, ktoré implikujú alchymistické transformácie v rámci oficiálne ustanovenej štruktúry teurgických semiotík a kráľovskej ikonológie. Uždavinys nakoniec tvrdí, že nazvať to prvou filozofiou je záležitosťou viac konvencie, ktorú sme zdedili z tradície západnej scholastiky. Tá istá idea spirituálneho znovuzrodenia a konečného zjednotenia podľa neho dominovala egyptským kultovým praktikám, aj sofistikovanej novoplatónskemu mysleniu. [13]

Zámerom Uždavinysa v tejto knihe bola diskusia o určitých paralelách medzi starovekým egyptským a helenistickým myslením. Chcel v nej ukázať, že sa filozofia priamo alebo nepriamo zakladá na hieratických vzoroch starovekých kultov. Hermeneutický rítus ‚filozofovania‘ ‚zahŕňa obnovenie správnej mysle a príslubov konečného znovuzjednotenia s božskými princípmi. Potom je metafyzický diskurz založený na noetických intuíciách, ambivalentných termínoch a paradoxných obrazoch, ktorý tvorí vlastný uzavretý ‚hermeneutický kruh‘. [14]

Na záver Uždavinys konštatuje, že aj keď má stále na mysli širší metafyzický obraz a akceptovanie odlišných variácií hierarchie, ktorá nie je ‚vynálezom‘ ani platónskym, ani novoplatónskym, tie sú stále platné pre ich široký ontologický kontext. Verný zásadám komparatívnej religionistiky tvrdí, že by sme ho mohli analogicky porovnať napríklad so slnečným Atum-Ra, s novoplatónskym *núsom* alebo použiť termíny *sekhem*, *shakti* a *dynamis*, ktoré sú v určitých prípadoch vzájomne zameniteľné. Je si vedomý úskalí novej zjednodušenej interpretácie spomínaných súvislostí. Vyhnúť sa im možno vtedy, keď vezmeme do úvahy, že jednotlivé koncepty, i keď navzájom sebe podobné, patria do inej kultúry. [15]

Poslednú knihu, o ktorej sa tu chcem zmieniť z tých, ktoré vyšli v anglických prekladoch, Uždavinys dokončil v roku 2010. The Matheson Trust ju vydal v Londýne rok po jeho smrti, v roku 2011. Nazýva

sa *Orpheus and the Roots of Platonism*. Juan Acevedo vo svojom predhovore k nej vyjadril názor, že kniha obsahuje napätie vnútornej súdržnosti rozbiehajúcej sa jednoty úzko spojenej s predsokratovským fragmentom o luku a lýre. Je to podľa jeho slov „napätie medzi ohromnou kontempláciou božskej pravdy a krásy, ktorá by si zaslúžila buď bakchický výbuch alebo nadnoetické metafyzické ticho, ktoré nútia autora napísať ‚vedecké‘ pojednanie“.[16]

Priamym dôsledkom prvého napätia je druhé, určené skôr pre čitateľa vtedy, keď sa pokúša riadiť sa samotnou argumentáciou Uždavinysa. Podľa Aceveda ho Uždavinys vytvára tým, že na jednej strane predstavuje ťažko pochopiteľné egyptské a babylónske pramene, na druhej strane zasa konvenčné grécke filozofické a akademické odkazy 21. storočia, dávajúc neustále obidva pramene do vzájomnej súvislosti. Ilustrovať to možno na VI. kapitole nazvanej *Východ a grécke proroctvo*. V nej Uždavinys píše: „Nejestvuje jediný ekvivalent gréckych slov ‚prorok‘ (*profétés*) a ‚proroctvo‘ (*proféteia*) v blízkovýchodných jazykoch. Okrem toho, slovo ‚proroctvo‘ je zodpovedné za určitý sémantický zmätok, pretože sa bežne prirovnáva k predpovedaniu budúcnosti. Avšak proroctvo môžeme definovať ako proces komunikácie – nie nepodobné dobre zorganizovanej kráľovskej ‚poštovej službe‘, prominentnej v achajmenovskej Perzskej ríši [v dobe], keď sa začala objavovať koncepcia anjelských poslov.“[17]

Tretí druh napätia v texte Uždavinysovej knihy pramení podľa Aceveda z duality v srdci samotnej témy. Orfeus je totiž zvláštny hrdina, pretože používa hudbu a spev ako zbrane. Je to veštec a tragický milenec súčasne, ktorý sa napriek tomu stal kľúčovou postavou v dejinách filozofie. Platí však, že jeho miesto v dejinách gréckeho myslenia je stále, aj pre jeho znalcov, niečím záhadným, enigmatickým a vágnym.[18] Podľa Aceveda „takzvaná orfická a pytagorovská spirituálna revolúcia spočíva v obrátení tradičného gréckeho názoru, totiž, že *psyché* je simulacrum (*eidólon*) smrteľného tela. Orfický a proegyptský dionýzijsko-osirizovský ezoterizmus teraz pokladá živé telo za iluzórny a prechodný (aj keď zložený a komplikovaný) obraz nesmrteľnej duše, ktorej očistenie by mohlo byť opísané ako oddelenie od tela (*sóma*) rozpamätávaním (*anamnésis*), asketizmom (...) a filozofickou kontempláciou (*theória*) inteligibilných princípov.“[19]

Uždavinys pripúšťa, že rôzne roztrúsené egyptské pojmy a obrazy nesmrteľnosti duše a výstupu (cez alchymický zostup k Osirisovmu Duat)[20] boli osvojené a znovu použité orfikmi, pytagorejcami a platonikmi. Spájanie nebies (v zmysle solárneho *kosmos noétos*) s nesmrteľnosťou je totiž egyptskou teologickou doktrínou vyskytujúcou sa mnoho tisícročí predtým, ako sa stala súčasťou biblickej alebo gréckej tradície. Okrídlené *ba* faraóna – ideál *mer-rekh*, „milenca múdrosti“ – je transformované na okrídlené *akh* alebo archetypálnu noetickú hviezdu, píše Uždavinys v závere svojej knihy.

Uždavinys si je však vedomý skutočnosti, že indikovať konečný egyptský pôvod určitých fundamentálnych náboženských tendencií, vzorov a ideí nie je to isté, ako byť zahrnutý do druhu „platónskeho orientalizmu“, témy, ktorú v kontexte Suhrawardiho iluminacionistickej filozofie analyzoval John Walbridge. Uždavinys upozorňuje na to, že aj platónsky grécky pojem nesmrteľnosti duše, jej božská prirodzenosť a jej mystická jednota s noetickým a nadnoetickým princípom, je veľmi problematický aj pre rané kresťanstvo, pôvodne sektársku vetvu ideológií a hnutí neskorého Druhého chrámu, založenú na inovatívne rečníckom slávnom zmŕtvychvstaní prisľúbenom pre makabejských židovských martýrov. Avšak aj táto kľúčová doktrína spočíva podľa neho na pretvorených grécko-egyptských paradigmách, chápaných cez perzský uhol pohľadu a naladený na enochovské apokalyptické očakávania. „Ak sa toto všetko zdá neuveriteľné alebo aj uráža určitú romantickú vnímavosť, mal by sa čitateľ obrátiť na W. K. C. Guthrieho, I. J. Alderinka a E. R. Doddsa,“[21] dodáva Uždavinys s miernou iróniou v závere svojej knihy.

V každej zo svojich kníh, kapitol či štúdií Uždavinys ohromuje znalosťou množstva faktov, ktorými presvedčivo argumentuje, že výklad dejín starovekej gréckej filozofie, zvlášť platonizmu a

novoplatonizmu, v kontexte starovekých náboženských tradícií Egypta a Blízkeho východu je zaujímavou interpretačnou možnosťou tohto obdobia dejín filozofie. Zo všetkých jeho textov zároveň sála jeho vlastné hlboké zaangažovanie do tohto výskumu. „Štúdium nebolo pre Uždavinysa banálnou fideistickou interpretáciou alebo exegézou, ale reálnym hieratickým návratom alebo islamským al - ta'wil, vedúcim z periférie k prameňu, z ktorého to predchádzajúce dosahuje svoju realitu. Intuícia, že zmyslový a inteligibilný svet sú intímne spojené božou milosťou, ktorá poskytuje súlad medzi dvomi ríšami, dovoľovala Uždavinysovi pozeráť sa na náš svet nie ako na útočisko démonov, pokúšajúcich sa zničiť a zviest' dušu, ale ako na posvätný priestor teurgických symbolov vedúcich k poznaniu nášho samotného vlastného Slnka.“^[22]

Na záver, povedané slovami Johna Finamora: „Uždavinys bol filozofom, ktorý nielen študoval starovekú múdrosť, on žil svoj život v súlade s ňou“.^[23] Stále chýba tým, ktorí ho osobne poznali.

Literatúra

ACEVEDO, J.: Preface. In: Uždavinys, A.: *Orpheus and the Roots of Platonism*, s. ix - x.

ADDEY, T.: Preface. In: Uždavinys, A.: *Philosophy as a Rite of Rebirth: From Ancient Egypt to Neoplatonism*. London: The Matheson Trust 2008.

FINAMORE, J.: Preface. In: Uždavinys, A.: *The Golden Chain: An Anthology of Pythagorean and Platonic Philosophy*. Bloomington, Indiana: World Wisdom 2004.

OLDMEADOW, H.: *In Memoriam. Algis Uždavinys (1962 - 2010) and his Antipodean Sojourn*.

URL:https://www.academia.edu/10945229/Algis_U%C5%BEdavinys_1962_2010_and_his_Antipodean_Sojourn.

SEIBUTIS, K.: In memoriam Algis Uždavinys. In: *Acta Orientalia Vilnensia*. Vol 9, No 2, 2010, s. 185 - 187.

UŽDAVINYS, A.: Putting on the Form of the Gods: Sacramental theurgy in Neoplatonism. In: *Sacred Web*, vol. 5. 2000, s. 108.

UŽDAVINYS, A.: *The Golden Chain: An Anthology of Pythagorean and Platonic Philosophy*. Bloomington, Indiana: World Wisdom 2004.

UŽDAVINYS, A.: *Philosophy as a Rite of Rebirth: From Ancient Egypt to Neoplatonism*. London: The Matheson Trust 2008.

UŽDAVINYS, A.: *Orpheus and the Roots of Platonism*. London: The Matheson Trust 2011.

Poznámky

[1] SEIBUTIS, K.: In memoriam Algis Uždavinys. In: *Acta Orientalia Vilnensia*. Vol 9, 2010, No 2, s. 185 - 187. URL:

https://www.researchgate.net/publication/331018455_In_memoriam_Algis_Uzdavinys.

[2] Laleh Bachtiar, iránskeho pôvodu, bola žiačkou Seyyeda Hosseina Nasra, celosvetovo uznávaného znalca filozofie v islamskom svete. Zomrela 18. októbra 2020 v Chicagu.

[3] SEIBUTIS, K.: *In memoriam Algis Uždavinys*, s. 187.

[4] OLDMEADOW, H.: *In Memoriam. Algis Uždavinys (1962 - 2010) and his Antipodean Sojourn*.

URL:

https://www.academia.edu/10945229/Algis_U%C5%BEdavinys_1962_2010_and_his_Antipodean_Sojourn.

[5] Martin Lings sa v islamskom svete preslávil svojim životopisom Mohameda, ktorý vyšiel pod názvom *Muhammad: His Life Based on the Earliest Sources*. 5th edition, revised. Rochester, VT: Inner Traditions Bear and Company 2006.

[6] UŽDAVINYS, A.: Putting on the Form of the Gods: Sacramental theurgy in Neoplatonism. In: *Sacred Web*, vol. 5 2000, s. 108.

URL:

<https://pdfslide.net/documents/algis-uzdavinys-putting-on-the-form-of-the-gods-sacramental-theurgy-in.html>.

- [7] Tamže, s. 114 - 155.
- [8] FINAMORE, J.: Preface. In: Uždavinys, A.: *The Golden Chain: An Anthology of Pythagorean and Platonic Philosophy*. Bloomington, Indiana: World Wisdom 2004, s. vii.
- [9] *The Golden Chain: An Anthology of Pythagorean and Platonic Philosophy*. Selected and edited by Algis Uždavinys, s. xi.
- [10] ADDEY, T.: Preface. In: Uždavinys, A.: *Philosophy as a Rite of Rebirth: From Ancient Egypt to Neoplatonism*. London: The Matheson Trust 2008, s. i.
- [11] UŽDAVINYS, A.: *Philosophy as a Rite of Rebirth. From Ancient Egypt to Neoplatonism*, s.
- [12] Tamže, s. v.
- [13] Tamže, s. iv - vii.
- [14] Tamže, s. ix.
- [15] UŽDAVINYS, A.: *Philosophy as a Rite of Rebirth: From Ancient Egypt to Neoplatonism*, s. x.
- [16] UŽDAVINYS, A.: *Orpheus and the Roots of Platonism*. London: The Matheson Trust 2011, s. ix. - x.
- [17] Tamže, s. 22.
- [18] ACEVEDO, J.: Preface. In: Uždavinys, A.: *Orpheus and the Roots of Platonism*, s. ix - x.
- [19] UŽDAVINYS, A.: *Orpheus and the Roots of Platonism*, s. 47 - 48.
- [20] Ríša mŕtvých v egyptskej mytológii.
- [21] UŽDAVINYS, A.: *Orpheus and the Roots of Platonism* , s. 97.
- [22] SEIBUTIS, K.: *In memoriam Algis Uždavinys*, s. 187.
- [23] FINAMORE, J.: Algis Uždavinys: 1962 - 2010. In: *The International Journal of the Platonic Tradition* 5 (2011), s. 4-5. URL: <https://www.scribd.com/document/231523918/Obit-Algis-Uzdavinys>.

doc. PhDr. Mária Mičaninová, PhD.
Katedra filozofie a dejín filozofie
Filozofická fakulta
Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach
Šrobárova 2
040 59 Košice
e-mail: maria.micaninova@upjs.sk